

УДК 81'373.7:005.336.2:37.091.212-054.6
 DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/39-1-22>

Вікторія БАДЮЛ,
 orcid.org/0000-0002-5759-5987
 кандидат філологічних наук,

асистентка кафедри слов'янського мовознавства
 Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К. Д. Ушинського
 (Одеса, Україна) viktoria.badiul@ukr.net

ФРАЗЕОЛОГІЧНА ОДИНИЦЯ ЯК ЗАСІБ ПІДВИЩЕННЯ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНЦІ ІНОЗЕМНИХ СТУДЕНТІВ

У статті здійснено спробу прокоментувати фразеологічні одиниці сучасної української жіночої прози як засіб підвищення комунікативної компетенції іноземних студентів. Наголошено, що це є пріоритетним завданням викладання української мови як іноземної.

Зазначено, що фразеологічні одиниці репрезентують у вигляді культурних стереотипів комплекс набутого життєвого досвіду та психологічних рис конкретного народу. На цій підставі запропоновано знайомство іноземних студентів із фразеологічними одиницями сучасної української жіночої прози, керуючись такими критеріями їхнього відбирання для навчання студентів-іноземців: 1) проста будова; 2) прозора внутрішня форма (мотивація); 3) наявність країнознавчої інформації; 4) частотність уживання.

На основі невеликого професійного досвіду зроблено й частково апробовано припущення, що під час вивчення лексичної теми «Побут» студентам буде цікаво дізнатися про українську кулінарію, репрезентовану фразеологічними одиницями. Для свідомого опанування й використання в комунікації запропоновано фразеологічно репрезентовану тематичну групу «предмети харчування», що ідентифікує українську національно-культурну традицію харчування, репрезентує і світосприйняття, і спосіб життя народу, а також оцінку довкілля. Підкреслено, що вибрані із сучасної української жіночої прози фразеологічні одиниці транслюють, що народне розуміння добробуту, окрім хліба, каші, меду, вареників, куті, родзинок, локишини, спирається численно на характеристику харчових властивостей масла. Підкреслено, що для формування свідомого розуміння значення аналізованих фразеологічних одиниць та підвищення комунікативної компетенції іноземних студентів доречним буде запропонувати сконструювати діалоги, інсценізувавши їх. Такі завдання стимулюють до зв'язного висловлювання, активізують запам'ятовування значення та розуміння лінгвокультурологічної значущості фразеологічних одиниць.

Ключові слова: фразеологічні одиниці, комунікативна компетенція, іноземні студенти, тематична група «продукти харчування», сучасна українська жіноча проза.

Viktoriia BADIUL,
 orcid.org/0000-0002-5759-5987
 Candidate of Philological Sciences,
 Assistant at the Department of Slavic Linguistics
 South Ukrainian National Pedagogical University named after K. D. Ushynsky
 (Odesa, Ukraine) viktoria.badiul@ukr.net

PHRASEOLOGY UNIT AS MEANS OF INCREASE OF COMMUNICATIVE COMPETENSE OF FOREIGN STUDENTS

The article attempts to comment on the phraseological units of modern Ukrainian women's prose as a means of increasing the communicative competence of foreign students. It was emphasized that this is a priority task of teaching Ukrainian as a foreign language.

It is noted that phraseological units represent in the form of cultural stereotypes a set of acquired life experience and psychological traits of a particular people. On this basis, the acquaintance of foreign students with the phraseological units of modern Ukrainian women's prose is proposed, guided by the following criteria for their selection for the study of foreign students: 1) simple structure; 2) transparent internal form (motivation); 3) the availability of country information; 4) frequency of use.

Based on a little professional experience, an assumption was made and partially tested that while studying the lexical topic "Life" students will be interested to learn about Ukrainian cuisine, represented by phraseological units. For conscious mastery and use in communication, a phraseologically represented thematic group "food items" is proposed, which identifies the Ukrainian national and cultural tradition of food, represents the worldview and way of life of the people, as well as environmental assessment. It is emphasized that the phraseological units selected from modern Ukrainian women's prose convey that the people's understanding of well-being, in addition to bread, porridge,

honey, dumplings, kutia, raisins, noodles, is based largely on the characteristics of the nutritional properties of butter. It is emphasized that in order to form a conscious understanding of the meaning of the analyzed phraseological units and increase the communicative competence of foreign students, it would be appropriate to propose to construct dialogues by staging them. Such tasks stimulate coherent expression, activate memorization of meaning and understanding of linguistic and cultural significance of phraseological units.

Key words: *phraseological units, communicative competence, foreign students, thematic group "food", modern Ukrainian women's prose.*

Постановка проблеми. На початку XXI століття сформовано пріоритетне завдання української мови як іноземної – формувати в іноземних студентів комунікативну компетенцію, що вможливує спілкування на різні теми, дізнавшись про культурні цінності народу. Вербально реалізувати міжособистісне спілкування іноземних студентів під час вирішення комунікативної проблеми допомагають фразеологічні одиниці (далі – ФО), що акумулюють національну культуру.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Нині наукова література переконує, що в мовознавстві та лінгводидактиці теоретичне та практичне студювання фразеології актуальне. Зокрема, В. Василенко, Т. Поліщук, Г. Кузь, Т. Лагута, Н. Мартинишин, Н. Скиба, Н. Сташкевич, Т. Фролова та ін. вивчають особливості формування комунікативної компетенції, значущість ФО під час навчання української мови як іноземної.

Постановка завдання. На сьогодні в українській фразеології чимало дискусійних і невирішених питань, зокрема потребує ґрунтовного вдосконалення методика викладання української мови як іноземної, що й зумовило вибір теми та пояснює актуальність дослідження.

Мета статті – розпочати знайомство іноземних студентів із фразеологічним багатством українського етносу на матеріалі сучасної української жіночої прози. Це вможливує розв'язати такі завдання: 1) узагальнити лінгвістичну цінність фразеологічної одиниці як репрезентанта бачення світу та національної культури соціуму; 2) виокремити знакову специфічність ФО; 3) ознайомити іноземних студентів із предметно-харчовою тематичною групою ФО сучасної української жіночої прози; 4) розпочати створення ситуаційних завдань для використання ФО, зафіксованих у сучасній жіночій прозі, іноземними студентами.

Виклад основного матеріалу. Культурні особливості бачення й інтерпретації світу носіями мови найповніше відображають фразеологічні одиниці, доцільне використання яких увиразнює мову.

Фразеологічні одиниці як невід'ємна та органічна частина мовної системи є цінним лінгвістичним спадком, у якому відображено бачення світу та національну культуру соціуму.

Вважаємо за необхідне погодитися з думкою О. Селіванової, що «фразеологізми як стійкі, пов'язані єдністю змісту, постійно відтворювані в мовленні словосполучки або висловлення, які ґрунтуються на стереотипах етносвідомості, є репрезентантами культури народу й характеризуються образністю й експресивністю» (Селіванова, 2006: 641). Тобто «фразеологічні одиниці – це «згорнуті» мікротексти, що зберігають культурну інформацію» (Савченко, 2013: 62).

У ФО переплетено не лише досвід окремої особистості, а й багатьох поколінь певної нації. Ці мовні одиниці репрезентують у вигляді культурних стереотипів комплекс набутого життєвого досвіду та психологічних рис конкретного народу.

Крім того, ФО не лише виражають, але й передають із покоління в покоління культурно-типологічну самосвідомість народу-носія мови. Загалом лінгвокультурологічний аналіз уможливує: 1) виявити, як втілена культура у зміст ФО, які мовні засоби й способи надають ФО здатність до культурної референції; 2) розпізнати в культурній пам'яті ФО культурно марковані смисли, що в ній зберігаються, тобто визначити смисл національно-культурних конотацій, завдяки яким ФО відтворюють характерні риси народного менталітету у процесі їхнього вживання.

Знакову специфічність ФО убачаємо в тому, що вони є своєрідними мікротекстами, у яких наявні всі типи інформації, представлених у згорнутому вигляді, як текст у тексті (Телия, 1996: 8). ФО звернені на суб'єкта, тобто вони виникають передовсім для того, щоб інтерпретувати світ, оцінювати й висловлювати до нього суб'єктивне ставлення (Венжинович, 2006: 82).

На наш погляд, ФО сучасної української літературної мови не лише відтворюють елементи й риси культурно-національного світорозуміння, а й формують їх (Бадюл, 2017: 41-44).

Зауважимо, що формою інтерпретації культурного в мові є не тлумачення, а культурний коментар, зокрема коментування фразеологічних одиниць як цитат. Розглядаючи ФО як мікротекст, потрібно пам'ятати, що в центрі уваги повинна перебувати не розрізнена й висмикнута з контексту ФО, а фразеологізм як представник макротексту, під яким розуміють вербальне етнокультурне

утворення, у процесі згортання якого і виникає ФО (Левченко, 2007: 12–16).

На цій підставі запропонуємо знайомство іноземних студентів із ФО сучасної української жіночої прози, керуючись такими критеріями відбирання ФО для навчання студентів-іноземців: 1) проста будова; 2) прозора внутрішня форма (мотивація); 3) наявність країнознавчої інформації; 4) частотність уживання.

На нашу думку, під час вивчення лексичної теми «Побут» студентам цікаво дізнатися про українську кулінарію, репрезентовану ФО. Для свідомого опанування й використання в комунікації запропонуємо тематичну групу «предмети харчування», що становить сукупність імен та їхніх сполучень, номінатом предметів – продуктів харчування, які вживають як їжу, і специфічні для них якісні характеристики (Телия, 2006: 339). ФО цієї тематичної групи відтворюють «харчову традицію етносу; це форми діяльності й поведінки, пов'язані з добуванням і прийомом їжі, у сукупності зі знаннями людей про елементи культури харчування, досвід збереження й передачі цих знань із покоління в покоління» (Галинська, 2011: 47). Так, ФО та їхні компоненти в сучасній українській жіночій прозі експлікують різноманітні продукти харчування, страви, що з давніх-давен споживають українці.

Фактичний матеріал дає змогу виокремити у тематичній групі «предмети харчування» такі семантичні групи:

1. Молочні продукти: «Одним випадом доля гарна, живуть усе життя, як сир у маслі, купуються, а мені...» (Талан, 2016: 93) (пор.: купатися як сир у маслі) – «жити в достатках, у розкошах, безтурботно» (Білоноженко, 1999: 405). Для іноземних студентів доречно пояснити, що сир і коров'яче масло – селянські символи життєвого добробуту, ситості, достатку українців. Їхнє поєднання у ФО підсилює цю символіку, збільшуючи експресивність народного порівняння.

Семантичну групу «молочні продукти» доповнюють такі ФО: «Усе збігалося, припасовувалося та йшло як по маслу» (Вдовиченко, 2008: 141); «А далі наловчилося, і все піде як по маслу» (Гуменюк, 2018: 132) (пор.: як по маслу) – «чітко, легко, успішно, без перешкод; дуже добре» (Білоноженко, 1999: 465); «Безкоштовний сир – лишень у мишоловці» (Корній, 2016: 212). Студенти-іноземці на основі вищенаведених ФО переконуються, що для українців споконвіку «масло» – це дуже важливий молочний продукт у кулінарії та житті.

2. Борошняні вироби: «Посада приносить мені шматок хліба на стіл» (Талан, 2016: 36);

«І тобі, рідненька, час починати думати про хліб насущний, а не зазирати мамці до рота» (Корній, 2016: 182); «У певному розумінні – тут» – це на землі, серед людей, котрі щоденно здобувають свій хліб насущний працею» (Роздобудько, 2008: 27) (пор.: хліб насущий) – «1. Засоби, необхідні для прожитку, існування» (Білоноженко, 1999: 927); «Але за танці сьогодні так платять, що й на хліб не вистачить» (Гуменюк, 2018: 113); «Я розумію, Альоно, Славіка хлібом не годуй, дай подражнити бабуся» (Кононенко, 2010: 92) (пор.: хлібом не годуй) – «нічого більше не треба комусь; хто-небудь дуже задоволений чимсь» (Білоноженко, 1999: 180). У сучасному житті відчувається важливість для наших співвітчизників хліба, який є святинею, символом добробуту, гостинності, хлібосољства та багатства.

Звичайно, що треба згадати з іноземними студентами, що серед борошняних виробів, крім хліба, сьогодні з повагою ставляться до національної страви українців – вареників: «Буде він у мене, як вареник у сметані кататься...» (Корній, 2016: 44) (пор.: як вареник у сметані перев. з сл. жити) – «дуже добре, безтурботно або заможнo» (Білоноженко, 1999: 67). Створюючи на заняттях української мови як іноземної лінгвокультурологічний коментар ФО як вареник у сметані, переконуємося в тому, що ФО досліджуваної прози неодноразово відображають національну культуру розчленовано, тобто компонентами, словами свого складу. Зокрема, глутонім вареник допомагає краще пізнати матеріальну культуру народу-носія мови: у традиційній українській кухні вареники – невеликі варені вироби, зліплені з прісного тіста й насичені сиром, ягодами, маком, капустию, картоплею, пшоняною та гречаною кашею, борошном; у повсякденному меню персонажів сучасної української жіночої прози нечаста їжа, натомість страва була окрасою недільного чи святкового столу; вживалася під час урочистих трапез на весіллі (додавали їх також у коровай), хрестинах, поминках, на гостинах, присвячених храмовим святкам, на толоках і обжинках; як і млинці, святкова страва на Масницю. Тобто ФО як вареник у сметані є символом заможного щасливого життя (Бадюл, 2020: 120).

3. Вода, безалкогольні напої: «Мабуть, йому зовсім нічого не залишили на чай» (Вдовиченко, 2008: 43) (пор.: на чай з сл. давати) – «гроші як винагорода за дрібні послуги» (Білоноженко, 1999: 943).

4. Другі страви. Зафіксовані ФО переконують, що поширеними та улюбленими щоденними стравами українців є різноманітні каші: «А якась гнида

усім тим скористалася і таку кашу заварила» (Вдовиченко, 2008: 237) (пор.: заварити кашу) – «затягти щось дуже складне, клопітне, що загрожує неприємними наслідками» (Білоноженко, 1999: 299). В українській народній культурі каша раніше була ритуальною їжею, яку використовували під час трапези на родинних, хрестинах, весіллі, поминках. Каша є символічним втіленням долі, проте сьогодні каша символізує «колотечу».

Пам'ятають сучасні українці також про іншу обрядову їжу – кутю, тобто кашу з ячмінних або пшеничних зерен, що готують і подають напередодні Різдва Христового і Водохреща із солодкою підливою з маку, горіхів і меду: «Але не передайте куті меду: парфумів на собі зазвичай ніхто не чує» (Вдовиченко, 2013: 109); «Головне – не передати куті меду» (Вдовиченко, 2013: 195). Фразеологічні контексти констатують, що українці знають у всьому міру. Як доводить фактичний матеріал, «компоненти ФО не лише відтворює елементи та риси культурно-національного світобачення, але й формує їх» (Маслова, 2001: 87). На цій підставі для формування свідомого розуміння значення аналізованої ФО та підвищення комунікативної компетенції іноземних студентів доречним буде запропонувати сконструювати діалоги, інсценізувавши їх. Це стимулюватиме до зв'язного висловлювання, активізуватиме до запам'ятовування значення та лінгвокультурологічної значущості ФО.

5. Фактичний матеріал уможливило стверджувати, що на сьогодні «екзотичні» продукти не володіють вагомим символічним значенням у структурі ФО: «Тільки матюки із собою не бери – від них лимони скисають» (Гуменюк, 2018: 38); «А родзинкою мала стати оздоба з помітною дозою цитувань – правдивих фрагментів народного одягу» (Вдовиченко, 2008: 9).

Вторинно позначаючи різні фрагменти позамовної дійсності в словесно-знаковій формі, ФО не лише віддзеркалюють об'єктивний світ, але й оцінюють його: «Для дівчат – ласий шмат, тобто завидний наречений» (Корній, 2012: 32) (пор.: ласий шматок) – «що-небудь найкраще, вигідне, спокусливе, смачне» (Білоноженко, 1999: 966). ФО не номінує, а через образність внутрішньої форми дає оцінку характеристику сина проректора університету, який розумний, вродливий, вихований. Стрижневий компонент ФО *шмат* для сучасної молоді є еталоном «спокуси» (Бадюл, 2016: 64).

ФО сучасної жіночої прози всебічно віддзеркалюють тематичну групу «продукти харчування», що ідентифікує українську національно-культурну традицію харчування, репрезентує і

світосприйняття, і спосіб життя народу, а також оцінку довкілля. Привертає увагу, що сучасна молодь використовує ФО з лексемами на позначення предметів харчування, що є еталонами «негативних якостей людини». На жаль, сьогодні не всі вельможні батьки із задоволенням приймають до своєї родини дівчину-невістку з іншого соціального виміру: «Не з того тіста роблена дружина Влада хотіла непомітно піти...» (Корній, 2012: 124) (пор.: з іншого тіста) – «не схожий на інших, не однаковий з іншими» (Білоноженко, 1999: 886); «Так, у діжці меду завжди є ложка дьогтю. Та то навіть і не ложка, якщо чесно. Татові батьки – дідусь і бабуся» (Корній, 2012: 191) (пор.: ложка дьогтю) – «те, що псує якусь справу, вигляд чого-небудь» (Білоноженко, 1999: 448). Приклади свідчать, що ФО з компонентами на позначення продуктів харчування як негативно, так і позитивно конотують здібності людини, її окремі риси, дії тощо. Формування ФО-експлікаторів тематичної групи «продукти харчування» здійснюється завдяки процесам метафоризації, що виникають на ментальному рівні на основі асоціативного порівняння предметів, явищ за різними ознаками. На нашу думку, сценарії мовленнєвої взаємодії в ігровій формі із застосуванням мультимедійних засобів – один із можливих та ефективних способів усвідомлення складних за структурою і значенням ФО. Це, крім того, сприятиме покращенню комунікативної компетенції іноземних студентів.

Як доводять приклади, ФО, у компонентному складі яких є назви продуктів харчування, активно функціонують в сучасній українській жіночій прозі й завдяки складним внутрішнім семантичним та мотиваційним процесам можуть породжувати одиниці різної семантики. Стрижневі компоненти зафіксованих ФО є еталонами «вигоди» для деяких молодих українок, яким не важливе почуття кохання. Також переконаємося, що в сучасній повній свідомості *ложка* – немов крапля, один із еталонів метричної сфери, невелика кількість будь-чогось, співвідносного з речовиною. Крім того, лексеми *тісто* й *дьоготь* у структурі ФО вербалізують неприродне для української ментальності ставлення в ХХІ столітті до невістки як до чужої людини, немов за часів Марусі Кайдашихи (Бадюл, 2016: 65).

Висновки. Отже, ФО тематичної групи «продукти харчування», вибрані із сучасної української жіночої прози, транслюють, що народне розуміння добробуту, окрім хліба, каші, меду, вареників, куті, родзинок, локшини, спирається численно на характеристику харчових властивос-

тей масла. Крім того, наш дворічний досвід практичної роботи переконує, що ФО – невід’ємний вербальний компонент під час вивчення української мови як іноземної; ефективний засіб розширення словникового запасу, підвищення комунікативної компетенції іноземних студентів.

Перспективи досліджень убачаємо в подальшому опрацюванні проблеми комунікативної компетенції іноземних студентів, створюючи зразки рольових ігор, дискусій, малюнкових диктантів, ребусів, кросвордів із фразеологічними одиницями сучасної української жіночої прози.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бадюл В. В. Лінгвокультурологічний аспект фразеологічних одиниць сучасної української літературної мови. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Лінгвістика»* : збірник наукових праць. Херсон, 2017. Вип. 28. С. 41–44.
2. Бадюл В. В. Фразеологічні одиниці як репрезентанти предметного коду культури в романі Дари Корній «Тому, що ти є». *The scientific heritage*. Budapest, Hungary. 2016. Vol 3., №. 6(6) P. 63–66.
3. Бадюл В. В. Функційно-семантичний потенціал фразеологічних одиниць в українській жіночій прозі початку XXI століття: лінгвокультурологічний аспект : дис. ... канд. філол. наук : 10.02.01 / Бадюл Вікторія Вікторівна. Одеса, 2020. 237 с.
4. Большой фразеологический словарь русского языка : значение, употребление, культурологический комментарий / отв. ред. В. Н. Телия. Москва: АСТ-ПРЕСС КНИГА, 2006. 784 с.
5. Вдовиченко Г. «Інші пів'яблука» : роман. Харків : Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», 2013. 256 с.
6. Вдовиченко Г. «Пів'яблука» : роман. Київ : Нора-Друк, 2008. 240 с.
7. Венжинович Н. Ф. Лінгвокультурологічний і когнітивний підходи до встановлення фразеологічного значення. *Типологія мовних значень у діахронічному та зіставному аспектах* : збірник наукових праць. Донецьк : ДонНУ, 2006. С. 117–128.
8. Галинська О. М. Природний код культури в українських і англійських інтертекстуальних фразеологізмах. *Філологічні трактати*. Київ : Вид.-во СумДУ, 2011. (Серія «Мовознавство»; Том 3, № 2). С. 45 – 51.
9. Гуменюк Н. Квіти на снігу: роман. Харків : Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», 2018. 208 с.
10. Кононенко Євгенія. Книгарня «Шок». Новели, есеї. 2 вид. Львів: Кальварія, 2010. 128 с.
11. Корній Дара. Зірка для тебе : роман. 3-те вид., стереотип. Харків : Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», 2016. 304 с.
12. Корній Дара. Тому, що ти є : роман. Харків : Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», 2012. 240 с.
13. Маслова В. А. Лінгвокультурологія : учеб. пособие для студ. высш. учеб. заведений. Москва : Издательский центр «Академия», 2001. 208 с.
14. Роздобудько І. Дві хвилини правди : роман. Київ : Нора-Друк, 2008. 248 с.
15. Савченко Л. Феномен етнокодів духовної культури у фразеології української мови: етимологічний та етнолінгвістичний аспекти. Сімферополь : Доля, 2013. 600 с.
16. Селіванова О. О. Сучасна лінгвістика. Термінологічна енциклопедія. Полтава : Довкілля-К, 2006. 716 с.
17. Талан С. Купеля : збірка. Харків : Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», 2016. 240 с.
18. Телия В. Н. Русская фразеология. Семантический, прагматический и лингвокультурологический аспекты. Москва : Языки русской культуры, 1996. 288 с.
19. Фразеологічний словник української мови [укл. В. М. Білоноженко та ін.]. Київ : Наукова думка, 1999. 984 с.

REFERENCES

1. Badiul V. V. Lihvokulturolohichnyi aspekt frazeolohichnykh odynyts suchasnoi ukrainskoi literaturnoi movy [Linguo-cultural aspect of phraseological units of modern Ukrainian literary language]. *Naukovyi visnyk Khersonskoho derzhavnoho universytetu. Serii «Linhvistyka»* : zbirnyk naukovykh prats. Kherson, 2017. Vyp. 28. P. 41–44. [in Ukrainian].
2. Badiul V. V. Frazeolohichni odynytsi yak reprezentanty predmetnoho kodu kultury v romani Darya Kornii «Tomu, shcho ty ye» [Phraseological units as representatives of the subject code of culture in Darya Kornii's novel «Because You Are»]. *The scientific heritage*. Budapest, Hungary. 2016. Vol 3., №. 6(6) P. 63–66. [in Budapest].
3. Badiul V. V. Funktsiino-semantychnyi potentsial frazeolohichnykh odynyts v ukrainskii zhinochii prozi pochatku XXI stolittia: lnhvokulturolohichnyi aspekt [Functional-semantic potential of phraseological units in Ukrainian women's prose of the beginning of the XXI century: linguo-cultural aspect] : dys. ... kand. filol. nauk : 10.02.01 / Badiul Viktoriia Viktorivna. Odesa, 2020. 237 p. [in Ukrainian].
4. Bolshoi frazeolohicheskyi slovar russkoho yazyka : znachenye, upotreblenye, kulturolohicheskyi kommentaryi [Large phraseological dictionary of the Russian language: meaning, use, culturological commentary] / отв. ред. V. N. Telyia. Moskva : AST-PRESS KNYHA, 2006. 784 p. [in Russian].
5. Vdovychenko H. «Inshi piv'abluka» [Other half-apples] : roman. Kharkiv : Knyzhkovyi Klub «Klub Simeinoho Dozvillia», 2013. 256 p. [in Ukrainian].
6. Vdovychenko H. «Piviabluka» [Half an apple] : roman. Kyiv : Nora-Druk, 2008. 240 p. [in Ukrainian].
7. Venzhynovych N. F. Lihvokulturolohichnyi i kohnitivnyi pidkhody do vstanovlennia frazeolohichnoho znachennia. *Typolohiia movnykh znachen u diakhronichnomu ta zistavnomu aspektakh* [Linguocultural and cognitive approaches to the establishment of phraseological meaning. Typology of linguistic meanings in diachronic and comparative aspects] : zbirnyk naukovykh prats. Donetsk : DonNU, 2006. P. 117–128. [in Ukrainian].

8. Halynska O. M. Pryrodni kod kultury v ukrainskykh i anhliiskykh intertekstualnykh frazeolohizmakh. Filolohichni traktaty [Natural code of culture in Ukrainian and English intertextual phraseology. Philological treatises]. Kyiv : Vyd.-vo SumDU, 2011. (Serii «Movoznavstvo»; Tom 3, №2). P. 45–51. [in Ukrainian].
9. Humeniuk N. Kvity na snihu [Flowers in the snow] : roman. Kharkiv : Knyzhkovyi Klub «Klub Simeinoho Dozvillia», 2018. 208 p. [in Ukrainian].
10. Kononenko Yevheniia. Knyharnia «Shok» [Shock Bookstore]. Novely, esei. 2 vyd. Lviv: Kalvariia, 2010. 128 p. [in Ukrainian].
11. Kornii Dara. Zirka dlia tebe [A star for you]. : roman. 3-tie vyd., stereotyp. Kharkiv : Knyzhkovyi Klub «Klub Simeinoho Dozvillia», 2016. 304 p. [in Ukrainian].
12. Kornii Dara. Tomu, shcho ty ye [Because you are] : roman. Kharkiv : Knyzhkovyi Klub «Klub Simeinoho Dozvillia», 2012. 240 p. [in Ukrainian].
13. Maslova V. A. Lymphokulturolohiia [Linguoculturology] : ucheb. posobye dlia stud. vьssh. ucheb. Zavedeni. Moskva : Yzdatelskyi tsentr «Akademyia», 2001. 208 p. [in Russian].
14. Rozdobudko I. Dvi khvylyny pravdy [Two hvilini truth] : roman. Kyiv : Nora-Druk, 2008. 248 p. [in Ukrainian].
15. Savchenko L. Fenomen etnokodiv dukhovnoi kultury u frazeolohii ukrainskoi movy: etymolohichni ta etnolinhvistychnyi aspekty [The phenomenon of ethnocodes of spiritual culture in the phraseology of the Ukrainian language: etymological and ethnolinguistic aspects]. Simferopol : Dolia, 2013. 600 p. [in Ukrainian].
16. Selivanova O. O. Suchasna lnhvistyka. Terminolohichna entsyklopediia [Modern linguistics. Terminological encyclopedia]. Poltava : Dovkillia-K, 2006. 716 p. [in Ukrainian].
17. Talan S. Kupelia [Fonts] : zbirka. Kharkiv : Knyzhkovyi Klub «Klub Simeinoho Dozvillia», 2016. 240 p. [in Ukrainian].
18. Telyia V. N. Russkaia frazeolohiia. Semantycheskyi, prahmatycheskyi y lnhvokulturolohycheskyi aspekty [Russian phraseology. Semantic, pragmatic and linguocultural aspects.]. Moskva : Yazyky russkoi kultury, 1996. 288 p. [in Russian].
19. Frazeolohichni slovnyk ukrainskoi movy [Phraseological dictionary of the Ukrainian language] / [ukl. V. M. Bilozhenko ta in.]. Kyiv : Naukova dumka, 1999. 984 p. [in Ukrainian].